

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Факультет № 6
Кафедра соціології та психології

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «**Невербальна психодіагностика**»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. №7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол від 15.08.2023 № 8)

Розробники:

1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук, доцент Шиліна А. А.
2. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук, доцент Твердохвалова Ю.Л.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри психології факультету № 7 Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», кандидат психологічних наук, доцент Старовойт Т.П.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент Чепіга Л.П.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5 Загальна кількість годин – 150 Кількість тем – 12	05 соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія; Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 4 Семестр 7 Вид контролю: залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – 32;		Лекції – 12;
Семінарські заняття – 0 ;		Семінарські заняття – 0;
Практичні заняття – 32;		Практичні заняття – 12;
Лабораторні заняття – 0;		Лабораторні заняття – 0;
Самостійна робота – 86;		Самостійна робота – 126;
Індивідуальні завдання:		Індивідуальні завдання:
Курсова робота – нема		Курсова робота – нема
Реферати (тощо) – нема		Реферати – нема

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Невербальна психодіагностика» полягає в тому, щоб сформувати у студентів уявлення про предмет візуальної психодіагностики, про феномени і закономірності вираження, про можливості розуміння особистості на основі її експресії, про способи застосування отриманих знань у практичній діяльності психолога, у регуляції соціальної поведінки особистості.

Завдання Розкрити специфіку та особливості невербальних проявів людини як соціально - психологічного явища соціально - психологічного знання, показати складність її будови і неоднозначність зв'язків з внутрішнім, психічним світом особистості.

Розглянути взаємозв'язки між різними компонентами невербальної поведінки людини і визначити їх діагностичні та регулятивні функції.

Звернути увагу на історію розвитку психології невербальної поведінки та її зв'язок з різними гуманітарними дисциплінами і самої психологічної науки.

Ознайомити студентів з різними підходами до трактування взаємозв'язків між "душею і тілом" між особистісними особливостями і невербальними проявами людини.

Навчити студентів осмислювати різні феномени психології невербальної поведінки, спираючись на принципи природно – наукової та гуманітарної парадигм.

Продемонструвати значущість виявлених закономірностей для розуміння і вирішення психологічних проблем для розвитку прикладної та практичної психології.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, антропологія, вступ в психологію, загальна психологія, психологія особистості, соціальна психологія.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- предмет, об'єкт, завдання та принципи невербальної психодіагностики як навчальної дисципліни;
- історію розвитку психології невербальної поведінки;
- методи, що використовує невербальна психодіагностика;
- основні категорії невербальної психодіагностики;
- особливості невербальних проявів людини;
- різні підходи до трактування взаємозв'язків між "душею і тілом" міжособистісними особливостями і невербальними проявами людини;
- значущість виявлених закономірностей для розуміння і вирішення психологічних проблем для розвитку прикладної та практичної психології.

вміти: визначати предмет, об'єкт та завдання невербальної психодіагностики; володіти методиками дослідження невербальних проявів людини та групи; володіти конкретними методами розпізнавання індивідуально-психологічних особливостей особистості шляхом безпосереднього візуального сприйняття.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-8	Навички міжособистісної взаємодії.
	ЗК-9	Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
	СК-3	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
	СК-5	Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
	СК-7	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
	СК-10	Здатність адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема №1. Становлення невербальної психодіагностики як науки.

Історія розвитку невербальної психодіагностики та її зв'язок з іншими психологічними дисциплінами. Предмет, задачі та методи невербальної психодіагностики. Експресія особистості. Взаємозв'язок невербальних проявів людини з її психологічними властивостями.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 2 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 6 год.

Тема № 2. Поняття про невербальне Я особистості.

Невербальна поведінка як зовнішнє Я особистості. Особливості формування розвитку експресивного Я особистості. Невербальна поведінка. Основні поняття психології невербальної поведінки. Невербальне вираження особистості.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 2 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 6 год.

Тема №3. Невербальні прояви людини та їх характеристика.

Невербальне вираження особистості. Функції невербальних патернів взаємозв'язку. Невербальна інтеракція. Структура невербальної інтеракції. Підходи до вивчення інтеракції.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 4 год., практичні заняття – 4 год., самостійна робота – 8 год.

Тема №4. Невербальні прояви мови тіла.

Психодіагностика психологічних якостей особистості за особливостями будови тіла та його частин. Психодіагностика жестів, пози та ходи. Психодіагностичне значення оформлення зовнішності. Кольорова самопрезентація.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 2 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 6 год.

Тема № 5. Темперамент, характер та невербальні прояви людини.

Невербальні прояви темпераменту. Теорії темпераменту. Характер та його візуальні прояви. Риси характеру як індивідуально-психологічні властивості особистості. Типи акцентуйованих особистостей. Невербальні прояви акцентуйованої особистості.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 2 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 6 год.

Тема №6. Експресія обличчя і погляд як динамічні компоненти зовнішнього Я особистості.

Поняття про експресію обличчя. Характеристика мімічних рухів. Експресія обличчя та погляд. Погляд як показник відносин особистості. Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 2 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 8 год.

Тема №7. Психодіагностика омани у спілкуванні

Різновиди омани та її способи. Психологічні чинники успішності омани та її викриття. Психологічні можливості викриття омани у спілкуванні.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 2 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 6 год.

Тема №8. Ознаки омани у спілкуванні

Емоції як джерело показників омани. Утруднення в мисленні як ознака брехні. Надмірний самоконтроль як ознака брехні у спілкуванні. Мовна поведінка та вокальні показники омани. Жести як джерело показників омани

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 2 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 8 год.

Тема №9. Гендерні особливості невербальної поведінки особистості

Психологічні особливості чоловіків та жінок. Невербальні прояви гендерних особливостей.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 2 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 6 год.

Тема №10. Візуальна психодіагностика кримінальних ознак особистості

Психологічний портрет і його складання у правоохоронній діяльності. Візуальна психодіагностика кримінальних ознак особистості. Візуальна діагностика наркоманів.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 2 год., практичні заняття – 2 год., самостійна робота – 8 год.

Тема №11. Характеристика людини за допомогою графології.

Історія графології. Застосування графології в кримінології. Застосування графології у приватному житті. Використання зразків письма під гіпнозом. Загальна характеристика почерку. Можливості аналізу почерку. Національні особливості почерку.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 4 год., практичні заняття – 4 год., самостійна робота – 8 год.

Тема №12. Методика проведення діагностики за почерком.

Як проводити аналіз почерку. Загальна характеристика почерку. Нахил почерку. Натиск листа. Напрямок рядка. Відстань між словами і рядками. Величина полів, що залишаються. Розбірливість почерку. Наявність штрихів.

Використання друкарських букв замість письмових. Підпис людини. Основні риси вдачі і віддзеркалення їх в почерках.

Розподіл навчальної теми за видами занять: лекція – 4 год., практичні заняття – 4 год., самостійна робота – 8 год.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема №1. Становлення невербальної психодіагностики як науки	10	2	-	2	-	6	залік
Тема № 2. Поняття про невербальне Я особистості	10	2	-	2	-	6	
Тема №3. Невербальні прояви людини та їх характеристика	16	4	-	4	-	8	
Тема №4. Невербальні прояви мови тіла	10	2	-	2	-	6	
Тема № 5. Темперамент, характер та невербальні прояви людини	10	2	-	2	-	6	
Тема №6. Експресія обличчя і погляд як динамічні компоненти зовнішнього Я особистості	12	2	-	2	-	8	
Тема №7. Психодіагностика омани у спілкуванні.	10	2	-	2	-	6	
Тема №8. Ознаки омани у спілкуванні	12	2	-	2	-	8	
Тема №9. Гендерні особливості невербальної поведінки особистості	10	2	-	2	-	6	

Тема №10. Візуальна психодіагностика кримінальних ознак особистості	12	2	-	2	-	8	
Тема №11. Характеристика людини за допомогою графології	16	4	-	4	-	8	
Тема №12. Методика проведення діагностики за почерком	16	4	-	4	-	8	
Всього за семестр №7:	150	32	-	32	-	86	

**4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема №1. Становлення невербальної психодіагностики як науки	12	1	-	1	-	10	залік
Тема № 2. Поняття про невербальне Я особистості	12	1	-	1	-	10	
Тема №3. Невербальні прояви людини та їх характеристика	12	1	-	1	-	10	
Тема №4. Невербальні прояви мови тіла	14	1	-	1	-	12	
Тема № 5. Темперамент, характер та невербальні прояви людини	12	1	-	1	-	10	
Тема №6. Експресія обличчя і погляд як динамічні компоненти зовнішнього Я особистості	12	1	-	1	-	10	

Тема №7. Психодіагностика омани у спілкуванні.	12	1	-	1	-	10
Тема №8. Ознаки оmani у спілкуванні	12	1	-	1	-	12
Тема №9. Гендерні особливості невербальної поведінки особистості	12	1	-	1	-	10
Тема №10. Візуальна психодіагностика кримінальних ознак особистості	12	1	-	1	-	10
Тема №11. Характеристика людини за допомогою графології	14	1	-	1	-	12
Тема №12. Методика проведення діагностики за почерком	12	1	-	1	-	10
Всього за семестр №7:	150	12	-	12	-	126

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
	Тема № 1. Становлення невербальної психодіагностики як науки.	
	Підготувати відповіді на питання: 1. Уявлення про зв'язок поведінки і психіки людини в працях Л. С. Виготського, С. Л. Рубінштейна, Б. Г. Ананьєва, М. М. Бахтіна та ін. 2. Соціокультурні, групові, особистісні, індивідуальні компоненти експресивної поведінки особистості. 3. Методи невербальної психодіагностики.	1, 3, 5, 6, 10, 13
	Тема № 2: Поняття про невербальне Я особистості.	
	Питання для самостійної роботи: 1. Зарубіжні та вітчизняні підходи до визначення експресії 2. Витоки формування психології експресії людини. 3. Підхід до невербальної інтеракції з позицій структурного аналізу (Р. Бердвістелл) 4. Ситуативний підхід до вивчення невербальних інтеракцій (Р. Бул).	1, 2, 4, 6, 7, 10, 12, 13

	<p>5. Статтєво - вікові фактори успішного розуміння експресії в спілкуванні.</p> <p>6. Індівідно - особистісні фактори успішного розуміння експресії в спілкуванні.</p> <p>7. Уявлення про здатність до інтерпретації невербальної поведінки в спілкуванні</p>	
	Тема № 3. Уявлення про невербальні експресивні інтеракції	
	<p>1. Підхід до невербальної інтеракції з позицій структурного аналізу (Р. Бердвістелл)</p> <p>2. Ситуативний підхід до вивчення невербальних інтеракцій (Р. Бул).</p> <p>Теми рефератів:</p> <p>1. Поля психологічних значень різних елементів експресивної поведінки особистості та групи.</p> <p>2. Методика "Вільної семантичної оцінки" та напрямки використання в психодіагностичній роботі.</p> <p>3. Проблема кодування експресивної поведінки.</p> <p>4. Поняття про експресивну обдарованість особистості.</p> <p>5. Статтєво - вікові фактори успішного розуміння експресії в спілкуванні.</p> <p>6. Індівідно - особистісні фактори успішного розуміння експресії в спілкуванні.</p> <p>7. Уявлення про здатність до інтерпретації невербальної поведінки в спілкуванні</p>	2, 5, 9, 13
	Тема № 4. Експресія обличчя і погляд як динамічні компоненти зовнішнього Я особистості.	
	<p>Питання для самостійної роботи:</p> <p>1.Схеми опису міміки емоційних станів (В.А. Лабунська, К. Леонхард, П. Екман, У. Фрізен).</p> <p>2. FACS - ситема кодування лицьових м'язів.</p> <p>3. Історія методів фіксації невербальних, експресивних кодів (спостереження, графічні замальовки, фото і кінозйомки, вербальні портрети).</p> <p>4. Особливості вивчення експресивних кодів в роботах К. Лендіса, Д. Коулман, Р. Вук, Р. Міллер, М. Ралмер, К. Сіммонс).</p>	1, 4, 6, 7, 10, 13
	Тема № 5. Пози людини та її хода.	
	<p>Підготувати відповіді на запитання:</p> <p>1. Поза як експресивний репертуар людини;</p>	1, 2, 6, 7, 9, 12, 13

	2. Культурні традиції правильного розуміння положення тіла та ходи; 3. Об'єктивні характеристики пози як інформація про етапи спілкування. 4. Структура такесици. 5. Просодична підструктура експресії	
	Тема № 6. Характеристика людини за допомогою графології.	
	Дослідження особистості психобіографічними методами. Дослідження біографічними методами. Графологічне заключення при прийому на роботі. Що таке графологічне заключення. Формальні особливості почерка та їх аналіз.	2, 3, 6, 10, 12, 13
	Тема № 7 Методика проведення діагностики за почерком.	
	Питання для самостійної роботи: 1. Графологічна методика. 2. Засіб її проведення. 3. Заключення за графологічною діагностикою.	1, 2, 4, 6, 7, 9, 10, 13
	Тема № 8 Викривання брехні за невербальними проявами людини.	
	Питання для самостійної роботи: 1. Виявлення обману. 2. Чому люди обманюють. 3. Техніки виявлення брехні.	1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 13

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

- Актуальність вивчення експресії особистості для практичної діяльності психолога.
- Причини, що ускладнюють вивчення експресії особистості в рамках природничо - наукової парадигми.
- Поняття про експресивну поведінку особистості. Основні характеристики експресивної поведінки.
- За якими параметрами відрізняється вербальна мова від невербальної мови.
- Чим відрізняються невербальні комунікації від невербальної поведінки.
- Як співвідносяться поняття невербальне спілкування, невербальна поведінка, експресія, невербальні комунікації.
- Функції експресії особистості, її невербальна поведінка в спілкуванні.
- Експресія як зовнішнє Я особистості. Проблема взаємозв'язку зовнішнього і внутрішнього.

9. Структурна схема невербальної поведінки особистості.
10. Поняття про невербальну інтеракцію. Її відмінності від індивідуальної невербальної поведінки.
11. Поняття про кінесико - проксемічні формули спілкування. Які типи відносин діагностуються на основі кінесико - проксемічних форм спілкування.
12. Структурна схема невербальної інтеракції.
13. Фактори формування невербальної інтеракції .
14. Основні елементи експресії та їх характеристики.
15. Експресія обличчя і погляд.
- 16.Класифікації жестів людини.
17. Структура та функції просодичної системи.
18. Критерії аналізу контакту очей. Функції контакту очей у спілкуванні.
19. Фактори організації проксемічних компонентів спілкування.
20. Культурні традиції правильного розуміння положення тіла та ходи

5.1.2. Теми курсових робіт немає

5.1.3. Теми наукових робіт немає

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни проходить у формі: лекцій, практичних занять, а також самостійної та індивідуальної роботи.

- конспектування лекцій та самостійне опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка тематичних повідомлень;
- вирішення творчих практичних завдань.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення: наукової літератури за темою, підготовка індивідуальних та групових завдань та підготовка відповідей на додаткові питання;

Індивідуальна робота передбачає виконання наукових робіт у вигляді рефератів.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль Питання, що виносяться на залік.

1. Основні поняття невербальної психодіагностики.
2. Історичний розвиток невербальних компонентів спілкування.
3. Поняття "самомоніторинг", суть і значення.
4. Відмінності в національних формах загальноприйнятих жестів (вітання, «йди сюди», і ін.).

5. Функції невербальної поведінки особистості в міжособистісному спілкуванні.
6. Складні переговори, секрети невербальної дії.
7. Загальна характеристика невербальних засобів спілкування.
8. Поняття про невербальні інтеракції.
9. Види невербальних інтеракцій.
10. Структура невербальної інтеракції.
11. Підходи до вивчення інтеракції.
12. Функції невербальних патернів взаємозв'язку.
13. Візуальний контакт.
14. Погляд як невербальний компонент діагностики.
15. Простір і дистанція у взаємодії.
16. Види дистанцій за Холлом.
17. Жести як індикатори емоційного стану.
18. Види поз і їх характеристика.
19. Комунікативна проксемика.
20. Функціонально-ролеві місця перебування.
21. Поліфонічна, багатофакторна типологія розташування оточення.
22. Статична (горизонтальна) модель комунікації.
23. Види форм столу при взаємодії між людьми.
24. Варіанти посадки людей.
25. Вирази кінесичних і проксемічних знаків.
26. Характеристика ручних жестів.
27. Міміка.
28. Форма жестів залежно від віку комунікантів.
29. Класифікації жестів.
30. Поза і її деталі.
31. Фізіогноміка.
32. Невербальні показники мови.
33. Характеристика сили і висоти голосу.
34. Створення візуального образу.
35. «Невербальні характеристики ролевого спілкування».
36. Розкрити суть графологічного методу.
37. Засоби використання графологічного методу.
38. Феномен обману, способи визначення обману.
39. Основні форми брехні.
40. Причини розпізнавання брехні.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль - 50 балів
- підсумковий контроль 50 балів.

Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та результатів самостійної роботи здобувача.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни за семестр, визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзаміні).

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням (курсова робота, контрольна робота тощо), які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни. (Посилання на Положення про порядок визнання в Харківському національному університеті внутрішніх справ **результатів** навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті http://univd.edu.ua/files/generaldocs/non_formal_education.pdf)

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських та практичних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи;
- оцінка роботи в малих групах.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни, рівень самостійної підготовки до занять.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час практичних занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (практичні) самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів, виконання прагматичних завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій робочою програмою навчальної дисципліни). Вони

оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. ***Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.*** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

*Підсумкові бали
навчальної
дисципліни*

*Загальна кількість балів
(перед підсумковим
контролем)*

*Кількість балів за
підсумковим контролем*

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамену) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Умови визначення навчального рейтингу здобувача, а також вимоги і критерії оцінювання деталізовані нижче.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ
--

Види робіти	Кількість	Максимум балів за один вид робіт	Разом
Робота на лекційному занятті	16	1	16
Робота на практичному занятті	16	2	32
Проміжне тестування	2	1	2
Підсумковий контроль	1	50	50
Разом:			100

ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ		
Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Робота на лекційному занятті	1	Всі лекції з даного курсу мають інтерактивний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені в обговорення питань лекції.
	0,5	Даний бал отримують здобувачі, які не беруть участі у обговоренні, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи
	0	Здобувач не приймає участі в лекційному занятті, порушує дисципліну, не слухає викладача, постійно відволікається
Робота на практичному занятті	2	Здобувач бере активну участь в опрацюванні практичних завдань, проявляє ґрунтовну підготовку, робота виконана та захищена згідно графіка, з поясненнями та висновками і в повному обсязі
	1	Здобувач бере участь в опрацюванні практичних завдань; робота захищена, але виконана частково, з порушенням термінів або вимог

	0,5	Здобувач присутній на практичному занятті, робота не захищена та виконана з порушенням терміну та рекомендацій
	0	Здобувач не приймає участі в занятті, порушує дисципліну, робота не виконана
Проміжне тестування	1	<i>Проміжне тестування включає в себе питання, раніше обговоренні на семінарських заняттях і складається з 10 тестових питань з варіантами відповідей.</i> Отримує здобувач який правильно відповів на 10-9 питань тесту.
	0,5	Отримує здобувач який правильно відповів на 8-7 питань тесту.
	0,25	Отримує здобувач який правильно відповів на 6-5 питань тесту.
	0	Отримує здобувач у якого менше 5 правильних відповідей тесту
Підсумковий контроль	1-50	<i>Підсумковий контроль (залік) проводиться у вигляді усних відповідей на білети, що включають три питання, або <u>підсумковий контроль проводиться у вигляді тестів (50 питань) кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.</u></i>
	50-41	Відповіді на усі питання білету відтворюються в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач показує при цьому глибоке оволодіння матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.
	40-31	При відповіді на питання екзаменаційного білету відтворюється

		значна частина питань. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень, певною мірою може аналізувати, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події. Але у відповідях допущені несуттєві помилки, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене власне ставлення до фактів.
	30-21	В відповіді відтворюються основні моменти питань без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але відповідь неповна, припускаються помилки, припущені неточності.
	20-1	Оцінюється відповідь, що містить рівень елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів питань. Здобувач виявив неспроможність в повному обсязі висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях припущені суттєві помилки.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою
94-96			

90-93			навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
85-89	Добре («зараховано»)	В	« Дуже добре » – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками.
80-84			
75 – 79		С	« Добре » – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	« Задовільно » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			
60-64		Е	« Достатньо » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	« Умовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

Основна.

1. Васюк К., Боженко В. Діагностика емоційних проявів за невербальними ознаками під час продукування зумисних неправдивих

- висловлювань. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 8. С. 20–26
2. Виговський О. Навіщо виявляти обдарованість : концептуальні засади діагностики обдарованості на ранніх етапах її розвитку / Директору школи, ліцею, гімназії. 2011. № 4. С. 57—60.
3. Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К. : Академвидав, 2013. 464 с.
4. Екман П. Теорія брехні / Пер. з англ. К. : КМ Publishing, 2012. 320 с.: іл.
5. Корольова К. Діагностування рівня особистісного розвитку з урахуванням вікового фактора. Соціальна психологія. 2018. № 118-123.
6. Корольчук М. С. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. С. Корольчук. К. : Ніка Центр, 2017. 400 с.
7. Малкова Т.М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.
8. Хміляр О. Психологія символічної регуляції дій і вчинків особистості : [монографія]. К.: ТОВ «Контекст Україна», 2016. 380 с.
9. Харцій О. М. Візуальна психодіагностика : навч. Посібник Львів: Магнолія. 2018. 223
10. Шиліна А.А. / Візуальна психодіагностика у професійній діяльності поліції Гл.5, 5.3 // Психологія у професійній діяльності поліції: навч. посіб./ [О.О. Євдокімова, І.В.Жданова, Д.В. Швець та ін.]; за заг. ред. В.В. Сокурєнко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 426 с. С. 68 – 88

Допоміжна:

1. Галян І.М. Психодіагностика : навч. посібник К. : Академвидав, 2017. 464 с.
2. Криволапчук В.О., Барко В.І., Клименко І.В Використання проєктивних методів психологічної діагностики у професійно-психологічному відборі кадрів до органів внутрішніх справ : практ. посібник К. : ДНДІ МВС України, 2014. 56 с.
3. Олійник О.О. Ділове спілкування: Навчальний посібник Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2014. 380 с.
4. Криволапчук В.О., Барко В.І., Клименко І.В Використання проєктивних методів психологічної діагностики у професійно-психологічному відборі кадрів до органів внутрішніх справ : практ. посібник К. : ДНДІ МВС України, 2014. 56 с.
5. Штокалюк Д.З. Графологія – засіб пізнання себе та інших людей: монографія / Дмитро Штокалюк. – Тернопіль: Вектор, 2017. 107 с
6. Фоменко М. Почерк – шлях до пізнання людини. Практика управління закладом освіти. 2017. № 5. С. 16–21.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

Пошукова система Google Академія (GoogleScholar) - <http://scholar.google.com>

